

Жук Ірина Ігорівна

старший викладач кафедри авіаційної англійської мови

Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків, Україна

E-mail: irinazhuk11@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-4810-7954>**Жук Валентин Вікторович**

старший викладач кафедри радіоелектронного обладнання літальних апаратів

Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків, Україна

E-mail: valzhuk79@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7850-3765>**Англійська авіаційна термінологія: словотвірний аспект**

У статті розглядається актуальність вивчення авіаційної англійської мови для майбутніх фахівців авіаційної сфери. Підкреслюється, що ґрунтовне знання спеціальної лексики, термінів та мовних навичок є ключовим фактором для ефективної роботи з міжнародною технічною документацією, інструкціями, описами систем і складного обладнання сучасної зарубіжної авіаційної техніки. Важливим аспектом є також формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності, зокрема розвитку усного та писемного мовлення, що забезпечує здатність до успішної фахової комунікації у різних професійних і практичних ситуаціях. Опанування англійської мови сприяє професійному зростанню, підвищенню кваліфікації та підготовці висококваліфікованих спеціалістів у галузі авіації. Надзвичайно важливим є опанування спеціальної авіаційної лексики та англійської мови для майбутніх фахівців авіаційної сфери, оскільки це дає змогу впевнено користуватися термінологією у міжнародному контексті, здійснювати точний переклад технічних текстів та роботу з професійною документацією. З огляду на міжнародний статус англійської мови її викладання є невід'ємним елементом сучасної освіти, що забезпечує професійний розвиток, підготовку до роботи з високотехнологічною авіаційною технікою через активне вивчення технічної літератури англійською. Особливу увагу приділено формуванню мовленнєвих компетентностей, які дають змогу фахівцям ефективно реалізовувати усно-мовленнєву та письмову комунікацію у професійних ситуаціях. Додатково аналізується проблема перекладу технічних термінів, їхня семантична специфіка та відмінності, що безпосередньо впливають на точність та еквівалентність перекладу. Глибоке розуміння явищ і процесів, описаних у технічних текстах, є запорукою високоякісного перекладу, а також професійної та практичної підготовки спеціалістів авіаційної галузі.

Ключові слова: військово-авіаційна лексика, термінологія, авіаційна галузь, науково-технічні терміни, термінологічний словник, технічна література.

Вступ. Опанування лексики спеціалістами авіаційної сфери є однією з найважливіших вимог до майбутніх фахівців авіаційної галузі. З огляду на те, що англійська визнана міжнародною мовою, її викладання має велике значення в усіх освітніх системах нашого сучасного світу. Важливою умовою успішного професійного зростання спеціалістами авіаційної сфери стає вміння опановувати сучасну зарубіжну техніку шляхом вивчення технічної літератури англійською авіаційною мовою, зокрема описів функціонування агрегатів, систем, пристроїв, силових установок, порядку експлуатації сучасної зарубіжної техніки. Особливу увагу потрібно приділяти формуванню англійськомовної професійно-орієнтованої компетентності у говорінні, адже за умови сформованості відповідних умінь майбутні фахівці авіаційної галузі зможуть набути здатності до реалізації усно-мовленнєвої комунікації у важливих для них сферах і ситуаціях спілкування фахового характеру.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є визначення закономірностей формування, функціонування та перекладу англійської військово-авіаційної терміносистеми, а також окреслення методичних аспектів її систематизації та застосування у фаховій комунікації. Завданнями дослідження є такі:

- проаналізувати основні типи англійських авіаційних термінів та моделі словотворення;
- виявити закономірності утворення термінологічних словосполучень і аббревіатур;
- дослідити методи перекладу термінів українською мовою;
- систематизувати результати для створення навчально-методичних матеріалів.

Матеріали та методи дослідження. Об'єктом дослідження є англійська військово-авіаційна терміносистема, що включає прості, афіксальні, складні та багатокomпонентні терміни, а також аббревіатури. Корпус матеріалів складався з професійних авіаційних текстів, технічних інструкцій, навчально-методичних посібників, словників та англomовних статей з військової авіації. Для порівняння використовувалися відповідні українські терміносистеми та переклади, що дало змогу визначити структурні й семантичні відповідності та відмінності.

Для досягнення зазначеної мети дослідження було застосовано комбінацію методів наукового пошуку:

- корпусний аналіз – виявлення частотності термінів, їх словотвірних моделей і структурних типів;
- метод порівняння – зіставлення англійських і українських термінів для виявлення особливостей перекладу та адаптації термінології;
- систематизація та класифікація – визначення типів термінів, моделей словотворення та структурних закономірностей;
- аналіз тексту – дослідження контекстного вживання термінів для визначення точності, багатозначності та фахової адекватності;
- методика узагальнення – виділення закономірностей функціонування термінів у професійному дискурсі та розроблення рекомендацій для навчально-методичного використання.

Таким чином, поєднання корпусного аналізу, порівняння та систематизації дало змогу комплексно оцінити структуру та переклад англійських військово-авіаційних термінів, виявити закономірності словотвірної продуктивності та семантичної точності в професійному контексті.

Деякі прості терміни мови оригіналу та мови перекладу, що традиційно вважаються еквівалентними, є «відносними еквівалентами», тобто мають певні семантичні відмінності, які реалізуються в різних сферах вживання термінів. Відмінності можуть бути незначними під час перекладу тексту (що дає змогу розглядати такі одиниці у двомовних словниках як еквівалентні), але в певному контексті здатні перешкоджати точності перекладу (Корунець, 2003).

Визначаючи диференційні семантичні ознаки під час перекладу науково-технічних простих термінів, маємо враховувати тип словника: у спеціальному термінологічному словнику дефініція терміна буде містити більшу кількість диференційних семантичних ознак, ніж дефініція того ж терміна у словнику загальнолітературної мови. Отже, не можна не погодитися з думкою про те, що головною умовою правильного перекладу простих науково-технічних термінів, тобто вибору потрібного слова з числа тих, що закріплені за терміном для передачі змісту поняття в різних його значеннях, є розуміння змісту тексту, знання явищ дійсності та їхніх назв. Так, перекладач повинен бути знайомий з відповідною галуззю науки або техніки і володіти спеціальною термінологією (Шляхова, 2001). Певні семантичні відмінності між термінами мови оригіналу та мови перекладу, як правило, викликані відмінностями в точному обсязі понять, диференціації понять. Фактично їх можна розглядати як відмінності в мовній картині світу. Фундаментальні відмінності в термінологічних системах понять мови оригіналу і мови перекладу можуть реалізовуватися навіть за повної відсутності еквівалентів (Радавська, Шевчук, & Ясінська, 2024).

Результати дослідження. Дослідження англійської авіаційної термінології у словотвірному та перекладацькому аспектах є надзвичайно актуальним, оскільки ця підсистема сучасної англійської мови активно поповнюється новими одиницями та характеризується високим рівнем спеціалізації. Переклад авіаційних термінів передбачає не лише встановлення їхнього значення, але й урахування особливостей функціонування у професійному дискурсі, що зумовлює необхідність системного підходу до аналізу. Важливим завданням науковців є з'ясування закономірностей передачі простих і складних термінів українською мовою, адже саме точність відтворення термінологічних одиниць визначає якість міжмовної комунікації у сфері авіації. У цьому контексті доцільно звернутися до праць дослідників, які розкривають поетапність і специфіку перекладу термінів, а також акцентують на труднощах, що виникають у процесі їх ідентифікації та адекватного відтворення.

Зокрема, науковець А.Я. Коваленко визначає два етапи в процесі перекладу простого терміна: 1) з'ясування значення терміна в контексті, 2) переклад значення рідною мовою (Коваленко, 2001: 257).

Перед перекладом термін необхідно розпізнати в тексті, відрізнити від елементів загальноновживаної лексики. Труднощі можуть виникати переважно через омонімію (між терміном і простим словом), внаслідок присвоєння термінологічного статусу звичайній або фразеологічній одиниці – іноді «терміну минулого», а також через «прозору» внутрішню форму терміна. Прості англійські терміни не викликають таких

труднощів під час перекладу порівняно зі складними термінами та термінологічними словосполученнями. Під час перекладу простих термінів використовується значно менша кількість міжмовних трансформацій. Основним методом перекладу простих англійських термінів на українську мову є переклад за допомогою лексичного еквівалента, тобто передача постійного лексичного відповідника, який точно відповідає значенню слова. Терміни, які мають еквіваленти в рідній мові, відіграють важливу роль у перекладі. Вони позначаються як орієнтири в тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість прояснити характер тексту. Заміна термінів словами, близькими за значенням, неприпустима (Білозерська, Возненко, & Радецька, 2010: 257).

Авіація завжди випереджає науково-технічний прогрес: впроваджує новітні наукові досягнення, розробляє інноваційні ідеї та технічні рішення, а також створює нові конструкційні матеріали та технології.

Сучасні літальні апарати оснащені численними функціональними системами та комплексами, що включають автоматику, електроніку, обчислювальну техніку та радіотехніку. Існування різних типів військової авіації, таких як винищувальна (*fighter aviation*), бомбардувальна (*bomber aviation*), військово-транспортна (*military transport aviation*), розвідувальна (*reconnaissance aviation*), а також відповідного спеціалізованого обладнання – радіолокаційного виявлення та наведення (*radar detection and guidance*), радіоелектронної боротьби (*electronic warfare*), бортових радіоелектронних комплексів (*onboard electronic systems*) – вимагають точного та однозначного донесення інформації до фахівців галузі. Саме тому важливість правильно сформульованої термінології полягає не лише в забезпеченні міжмовної комунікації, але й у збереженні точності та безпеки фахового спілкування.

З методичної точки зору дослідження англійської авіаційної термінології дає можливість виявити закономірності її функціонування в реальних текстах та професійних ситуаціях. Наприклад, у фразях *air traffic control system* («система управління повітряним рухом»), *runway incursion* («виїзд/вихід на злітно-посадкову смугу»), *engine failure* («відмова двигуна») спостерігається високий ступінь словотвірної компактності, де кожен елемент словосполучення виконує терміноутворюючу функцію. Аналіз подібних прикладів дає змогу простежити, яким чином нові терміни входять у мовну систему, закріплюються у фаховому дискурсі та розширюють словотвірні можливості мови.

За твердженням В.М. Русанівського, в періоди активного розвитку науки й техніки, особливо в наші дні, коли бурхливими темпами відбувається науково-технічна революція, термінологічна лексика потужним струменем впливає на лексичний склад мови (Русанівський, 1978: 27). Статус нового в лексичній базі базується на головній ознаці нового слова, за твердженням більшості вчених. Є так звана ознака об'єктивної новизни, яка припускає відсутність певної одиниці в лексичній системі мови, що дає змогу носіям мови сприймати її як нову. Ознаками, які засвідчують процес інтенсивного входження нового слова в лексичну систему мови, є такі.

1. Його висока частота вживання. Наприклад, термін *drone* («безпілотник») за останні десятиліття значно зріс у частотності в англомовних авіаційних текстах, витіснивши більш формальне *unmanned aerial vehicle (UAV)* у загальному вжитку.

2. Використання в текстах різних жанрів і різної стильової належності. Термін *autopilot* зустрічається як у технічних інструкціях, так і в медійному дискурсі (наприклад, у газетних статтях чи художніх текстах), де він часто набуває навіть метафоричного значення («to act on autopilot»).

3. Словотвірна активність, здатність виступати мотиваційною базою для творення похідних слів. Від терміна *radar* утворилися похідні слова *radar-equipped*, *radar-guided*, *radar coverage*, що демонструє його продуктивність у словотворенні.

4. Закріплення за ним нових і переносних значень. Термін *black box* у первинному значенні означає «бортовий самописець», але згодом почав уживатися у переносному значенні для позначення будь-якої складної системи, внутрішні процеси якої залишаються невидимими або незрозумілими.

5. Здатність вступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами. Наприклад, слово *flight* легко утворює численні терміни: *flight deck*, *flight crew*, *flight path*, *flight training*, що підтверджує його активне функціонування в терміносистемі та широкі комбінаторні можливості.

Проблема пошуку універсального визначення цього поняття ускладнюється через те, що термін є об'єктом дослідження багатьох наук, відповідно, у кожній науковій сфері – логіці, філософії, термінології тощо, – виокремлюють найістотніші з погляду певної науки ознаки терміна. До того ж за основу формулювання визначення беруться різні поняття – зміст, функції, ознаки, порівняльний аналіз одиниць, – тому термінами сьогодні називають одиниці логіко-поняттєвої системи різних галузей знань, деякі групи лексики в діалектології, групи слів, пов'язаних з професійною сферою людей, спеціальну лексику ремесел і промислів, спеціальну лексику науки й техніки тощо (Панько, Кочан, & Мацюк, 1994: 146).

Процес становлення поняття «термін» є тривалим і різноплановим. Можна стверджувати, що жодне з визначень поняття «термін» не може вважатися достатнім для пізнання позначуваної ним

сутності. Зважаючи на неможливість здійснити вичерпний огляд усіх дефініцій терміна, обмежимося найважливішими, сформульованими науковцями. Слід зазначити, що у військовій підмові терміни функціонують у тісному взаємозв'язку один з одним і утворюють термінологічну систему.

Підмова «військова авіація» характеризується специфічною лексикою. Насамперед це військово-технічні терміни, характерні своєю точністю, системністю, стилістичною нейтральністю, відсутністю емоційного забарвлення. Найважливішою особливістю військово-авіаційних термінів є однозначність. Розглянемо приклад: *fixed-wing aircraft* – літальний апарат, що має нерухоме крило, *rotary wing aircraft* – гвинтокрилий літальний апарат, *runway* – злітно-посадкова смуга, *aircraft's fire systems* – система пожежогасіння літака, *landing gear* – шасі літака. Ці терміни використовуються в одній галузі.

Однак існує й багатозначність терміна. Можна стверджувати, що явище багатозначності, концептуальної зокрема, властиве фактично кожному мовознавчому терміну, проте дослідити процес отримання терміном нових значень можна лише в процесі його функціонування (Ляшук, 2011: 322).

Вживання слова в якомусь одному значенні забезпечується щоразу контекстом, який допомагає розпізнавати те чи інше значення. У військовій сфері слово “*jam*” означатиме не «джерело», а «перешкода, радіоперешкода, перебої», “*design*” – не «дизайн», «проект», а «конструкція», “*jet*”, крім звичайного значення «струмінь», в авіації означає «реактивний літак», «винищувач», “*recovery*” у загальному значенні – «відновлення», в авіації – «посадка повітряних суден», у військовому значенні – «ліквідація наслідків».

Військова авіаційна термінологія доволі різноманітна. Вона включає терміни, що складаються з двох і більше частин, які представляють нерозривні смислові вирази, що позначають те чи інше поняття.

Класифікація термінів має дуже велике значення для термінологічної діяльності, оскільки за допомогою класифікації можна побачити логічну та зрозумілу структуру термінів у всій її різноманітності.

З точки зору структури лінгвіст А.Я. Коваленко поділяє всі терміни на прості, складні та терміни-словосполучення. Прості терміни – це терміни, що складаються з одного слова. Складні терміни складаються з двох чи більше слів, які пишуться разом або через дефіс. До термінів-словосполучень належать терміни, що складаються з декількох компонентів, кожен з яких характеризується певною будовою та конкретним способом словотвору (Коваленко, 2004: 259).

О.П. Демиденко та О.А. Горбатюк поділяють терміни на однослівні лексеми та словосполучення. Залежно від структури і від характеру відносин між ними розрізняють двокомпонентні та багатокомпонентні терміни, які визнані оптимальними актуальними домінантами в сучасній науці (Демиденко, 2014: 38).

Ми вважаємо за доцільне поділяти терміни на кореневі (однослівні) лексеми, афіксальні, складні. Прості терміни складаються з кореня. Здебільшого вони не включають афікси та префікси. Так, наприклад, працюючи за навчально-методичним посібником О.В. Кондрашової та Л.І. Чижової (Кондрашова & Чижова, 2022), стикаємося з безліччю простих термінів: “*fuselage*” – «фюзеляж», “*engine*” – «двигун», “*canopy*” – «ліхтар», “*sortie*” – «бойовий виліт», “*bomb*” – «бомба», “*missile*” – «керована ракета», “*rocket*” – «некерована ракета», “*dodge*” – «робити маневр» «ухилення», “*endurance*” – «тривалість польоту», “*capacity*” – «об'єм (місткість)», “*monocoque*” – «монокок (тип конструкції фюзеляжу)».

Афіксальні терміни, що складаються з основи і префікса або афікса, як правило, представлені іменниками, що позначають осіб за професією або родом занять, назвами видів техніки та обладнання, етапів польоту: “*navigator*” – «штурман», “*fighter*” – «винищувач», “*landing*” – «приземлення», «посадка», “*mechanic*” – «механік», “*co-pilot*” – «другий пілот» (Кондрашова & Чижова, 2022).

В англійській мові існує кілька моделей, за допомогою яких утворюються назви предметів. З них найбільш продуктивними вважаються такі:

- корінь + -er: “*glide*” (планувати, ковзати) → “*glider*” (планер); “*fight*” (боротися) → “*fighter*” (боєць);
- корінь + -ing: “*refuel*” (заправляти паливом) → “*refuelling*” (дозаправка); “*bomb*” (бомба) → “*bombing*” (бомбардування);
- корінь + -ity: “*versatility*” (універсальність, багатофункціональність); “*security*” (безпека, стабільність);
- корінь + -ism: “*mechanism*” (механізм); “*armamentism*” (озброєння).

Найсильнішим типом безафіксального словотворення є тип N → V, тобто утворення дієслова від омонімічного іменника, наприклад: *bomb* – to *bomb* (бомбити), *land* – to *land* (приземлятися), *attack* – to *attack* (атакувати), *fire* – to *fire* (стріляти), *destroy* – to *destroy* (руйнувати).

Терміни-словосполучення, утворені синтаксичним способом, отримали в термінології назву складових термінів. Їхня кількість у всіх терміносистемах англійської термінології доволі велика.

Класифікація складових термінів з точки зору структури дає змогу виділити ті, що складаються з різної кількості компонентів: двокомпонентні; трикомпонентні; багатокомпонентні: *unmanned aircraft* = *unmanned aerial vehicle* (безпілотний літальний апарат), *rotary-wing aircraft* (гвинтокрилий літальний апарат), *turboprop engine* (турбогвинтовий двигун), *infra-red guided missile* (ракета з інфрачервоною

системою самонаведення), on board armament computing system (бортові обчислювальні системи озброєння), airborne early warning (AEW) aircraft (літак раннього виявлення повітряних цілей), electronic warfare (EW) system (система електронної боротьби), flight control system (система керування польотом).

Довжина термінологічної одиниці має варіативний характер. В авіаційній термінології англійської та української мов найбільш поширені двокомпонентні терміни, наприклад: airway beacon (привід, привідна станція), radar systems (радарні системи), aircraft safety (безпека польотів).

Таким чином, військово-авіаційна термінологія постає як цілісна, але водночас багаторівнева система, що розвивається відповідно до потреб галузі та тенденцій словотвору в англійській мові. Її структура демонструє чітку ієрархію: від простих кореневих лексем до складних багатокомпонентних термінів, що віддзеркалюють високий ступінь спеціалізації та диференціації понять. Однозначність більшості термінів забезпечує точність комунікації у військовому та технічному середовищі, тоді як явище багатозначності свідчить про динамічність та семантичну гнучкість терміносистеми. Продуктивність афіксального та безафіксального словотворення, а також широке використання словосполучень як терміноодиниць засвідчує активні процеси формування нових номінацій. Усе це дає підстави розглядати військово-авіаційну термінологію не лише як інструмент точного фахового спілкування, але й як мовне явище, що відображає закономірності розвитку сучасної англійської мови у взаємодії з науково-технічним прогресом.

До основних типів англійських двослівних термінів слід віднести такі:

- атрибутивні словосполучення з іменником у функції препозитивного визначення: N + N (drop tank (підвісний бак), instrument board (приладова дошка), flight simulator (симулятор польоту), bomber plane (бомбардувальник));

- атрибутивні термінологічні сполучення з прикметником у функції препозитивного визначення A + N (aerodynamic force (аеродинамічна сила), hydraulic system (гідравлічна система), heavy artillery (важка артилерія), stealth bomber (невидимий бомбардувальник));

- атрибутивні термінологічні сполучення з препозитивними визначеннями – дієприкметники I і II: P1 /P2 + N (landing gear (посадковий пристрій), (un)guided missile ((не)керована ракета), defending position (оборонна позиція), navigated course (навігаційний курс));

- прийменникові сполучення типу N + of + N або N + for + N (angle of attack (кут атаки), rate of climb (скоропідйомність), range of a missile (дальність ракети), trajectory of a projectile (траєкторія снаряду));

- незначну кількість авіаційних термінів англійської мови утворено за моделлю N's + N (airplane's ability (здатність літака), missile's range (дальність польоту ракети), aircraft's maneuverability (маневреність літака));

- поєднання, що складаються з прислівника, прикметників (дієприкметників) та іменників: highly-integrated avionics – високо-вбудоване авіаційне обладнання.

Наші спостереження показали, що перевага віддається розміщенню визначень перед іменниками без використання прийменників. Це зумовлено тенденцією до скорочення, яка характерна для англійської мови загалом і спостерігається у наукових (авіаційних) текстах зокрема: center of gravity → gravity center (центр ваги), aircraft weight → weight of aircraft (вага літака), wing load → load on wing (навантаження на крило).

Дослідження структурних моделей авіаційних термінів показало, що англійська військово-авіаційна лексика характеризується високою економією мовних засобів, структурною гнучкістю та пріоритетом компактних конструкцій. Аналіз різних типів словосполучень, від атрибутивних і дієприкметникових до прийменникових і генітивних форм, дає змогу виокремити закономірності, що визначають продуктивність терміноутворення та семантичну точність спеціальної лексики.

Важлива систематизація цих моделей, оскільки вона створює основу для розроблення навчальних матеріалів і словників, що забезпечують уніфікований підхід до перекладу та використання термінів. Подібний аналіз також дає змогу відслідковувати тенденції розвитку термінологічної системи, оптимізувати структуру нових термінів і сприяти формуванню професійної мовної компетентності у фахівців авіаційної галузі.

До класу складних термінів також належать аббревіатури. Це найпростіший спосіб скорочення довгих авіаційних термінів.

Абревіатури – це насамперед іменники, що складаються з усечених відрізків слів, що входять у термінологічне словосполучення. (Лінгвістичний енциклопедичний словник, 2002).

Описуючи структурні та інші незбіги між англійським та українським термінами, виходимо з положення про рівноправний у лінгвістичному плані статус англійської та української терміносистем і цілком поділяємо думку М.П. Кочергана, який зазначав, що «зіставлення з певною мовою, умовно прийнятою за еталон, не має абсолютного характеру й призводить до відносних результатів. Якщо дослідник

виходитиме з форм вихідної мови як основи, еталона порівняння, в поле його зору потраплятимуть лише співвідносні одиниці того самого структурного рівня цільової мови. Однак не варто забувати про можливість передавання одних і тих самих значень засобами, які належать до різних мовних рівнів» (Кочерган, 2007: 13).

Характерним способом утворення англійських авіаційних аббревіатур є усичення до трьох-чотирьох літер одного з компонентів термінологічного словосполучення: APP – approach control office; PROP – propeller aircraft. У визначенні вихідної форми англійського терміна перекладачеві варто враховувати, що усичення може зазнавати не тільки перший, але й останній компонент словосполучення: ACCID – notification of an aircraft accident. Переклад аббревіатур такого типу здійснюють шляхом повного перекладу вихідної форми англійського терміна: APP [approach control office] – диспетчерський пункт підходу; ACCID [notification of an aircraft accident] – повідомлення про авіаційну пригоду; PROP [propeller aircraft] – гвинтове повітряне судно; TYP [type of aircraft] – тип повітряного судна (Глушаниця, 2019: 53).

Завдяки аналітичному складу мови англійська авіатерміносистема демонструє розмаїття видів усичень. Одним з найпродуктивніших виступає вид апокопи, коли для моделювання аббревіатури використовують перші три-чотири структурні типи англійських авіаційних термінів-аббревіатур в аспекті перекладу букви. В українському словотворі такий спосіб не набув значного поширення, тому в мові перекладу, безвідносно до графічного оформлення англійської аббревіатури, еквівалентом, звичайно, стає повна форма розшифрованого терміна: aux [auxiliary] – допоміжний; cor [correction] – корекція; pil [pilot] – пілот; dist [distance] – дистанція, відстань; obj [object] – об'єкт; OBST [obstacle] – перешкода; PER [personnel] – особовий склад; персонал; POS [positive] – позитивний (Глушаниця, 2019: 376).

Таким чином, дослідження показало, що під час перекладу англійських авіаційних аббревіатур важливо враховувати структурні особливості обох терміносистем і рівноправний статус вихідної та цільової мови. Найбільш продуктивними в англійській є ініціальні та апокопні аббревіатури, які утворюються шляхом усичення одного або кількох компонентів термінологічного словосполучення. В українському перекладі такі аббревіатури зазвичай відтворюються повною формою терміна, що забезпечує точність передачі змісту та зрозумілості для фахівців. Успішна трансляція значень потребує врахування як графічних, так і семантичних аспектів термінів, а також можливості передавання одного значення різними мовними засобами в межах різних мовних рівнів.

Крім того, під час дослідження було виявлено різні типи класифікацій військово-авіаційних термінів. Найпоширенішими вважаються прості терміни, оскільки вони не викликають особливих труднощів під час перекладу, та афіксальні. Складні терміни вимагають особливого підходу, детального розбору і розшифровки за допомогою словника.

Військово-авіаційні терміни є активною, часто використовуваною і, як і раніше, групою лексичного складу англійської мови, що розширюється, тож знаходять значне відображення в соціокультурній сфері людської життєдіяльності.

Висновки. Отже, формування військово-авіаційної терміносистеми – це складний і тривалий процес. Для отримання повної та максимально детальної інформації про сукупність її термінів необхідно провести аналіз становлення термінології військової авіації, враховуючи взаємодію лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників. У ході дослідження було з'ясовано, що галузі військово-авіаційної сфери характерні комплексністю і різноманітністю, насамперед – формування термінології відбувалося із залученням знань інших наук. Щодо української термінології цієї сфери, то її організація здійснювалася за рахунок запозичення іноземних слів. Визначальні аналогії є важливим фактором під час створення термінологічної лексики на початковому етапі формування спеціальних галузей знань. З цієї причини нові терміни часто формуються на основі поширених слів конкретної мови. Різниця між термінологічними словосполученнями військово-авіаційної сфери та звичайною лексикою полягає в тому, що перші мають визначення та використовуються в специфічному термінологічному контексті, де слова виконують функцію терміна.

Перспектива подальших досліджень полягає у поглибленому аналізі динаміки розвитку військово-авіаційної терміносистеми, вивченні процесів адаптації іноземних термінів до української мови, а також у створенні методичних рекомендацій для стандартизації перекладу та використання термінів у професійному дискурсі. Це дасть змогу забезпечити більш точну комунікацію у військово-технічній сфері та сприятиме розвитку термінологічної компетентності фахівців.

Література

Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.

Шляхова В. В. Навчання перекладу фразеологізмів. *Актуальні проблеми менталінгвістики*. Черкаси, 2001. Ч. 1. С. 194–197.

Радавська О.М., Шевчук Т.Р., Ясінська О.В. Труднощі еквівалентності перекладу термінології сучасної англійської мови. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 208. С. 302–306. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-42>.

Коваленко А. Загальний курс науково-технічного перекладу: учбовий посібник. Київ: [видавництво не зазначене], 2001. 290 с.

Білозерська Л., Возненко Н., Радецька С. Термінологія та переклад: навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.

Русанівський В. Науково-технічний прогрес. Київ: Наукова думка, 1978. 196 с.

Панько Т., Кочан І., Мацюк Г. Українське термінознавство: підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.

Ляшук Н. Причини багатозначності в лінгвістичній термінології. *Філологічні студії*. 2011. Вип. 11. С. 318–326. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/view/811/810>.

Коваленко А. Науково-технічний переклад. Тернопіль: вид-во Карп'юка, 2004. 284 с.

Демиденко О., Горбатюк О. Терміносистема фахової мови сталого розвитку та її особливості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2014. Вип. 49. С. 37–39.

Кондрашова О., Чижова Л. Англійська мова для технічних спеціальностей: навчально-методичний посібник. Ч. 1. Харків: КВВАУЛ, 2022.

Кочерган М. Теорія функціонально-семантичного поля і її застосування в зіставному мовознавстві. *Мовознавство*. 2007. № 4–5. С. 13–19.

Глушаниця Н. Структурні типи англійських авіаційних термінів-аббревіатур в аспекті перекладу. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С. 373–381.

Ярцев В. (ред.). Лінгвістичний енциклопедичний словник. Київ: Українська енциклопедія, 2002. 709 с.

English aviation terminology: word-formation perspective

Zhuk Iryna

Senior Lecturer at the Department of Aviation English
Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, Ukraine

Zhuk Valentyn

Senior Lecturer at the Department of Radioelectronic Equipment of Aircraft
Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, Ukraine

---

The article examines the relevance of studying aviation English for future specialists in the aviation sector. It emphasizes that a solid knowledge of specialized vocabulary, terminology, and language skills is a key factor for effective work with international technical documentation, instructions, system descriptions, and complex equipment of modern foreign aviation technology. An important aspect is also the development of professionally oriented communicative competence, particularly the improvement of oral and written communication, which ensures the ability to conduct successful professional interaction in various occupational and practical contexts. Mastery of the English language contributes to professional growth, advanced qualification, and the training of highly skilled specialists in the aviation field. Special attention is given to the acquisition of specialized aviation vocabulary and English language proficiency by future aviation professionals, as this enables confident use of terminology in an international context, accurate translation of technical texts, and efficient work with professional documentation. Considering the international status of English, its teaching is an integral element of modern education, ensuring professional development and preparation for working with high-tech aviation equipment through active engagement with technical literature in English. The focus is also placed on the formation of linguistic competences that allow specialists to effectively implement oral and written communication in professional situations. In addition, the article addresses the issue of translating technical terms, highlighting their semantic specificity and differences, which directly affect translation accuracy and equivalence. A deep understanding of the phenomena and processes described in technical texts is essential for high-quality translation as well as for the professional and practical training of aviation specialists.

Keywords: military aviation vocabulary, terminology, aviation industry, scientific and technical terms, terminological dictionary, technical literature.

References

- Korunets, I.V. (2003). *Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad)* [Theory and practice of translation (aspectual translation)]. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].
- Shliakhova, V.V. (2001). Navchannia perekladu frazeolohizmiv [Teaching the translation of phraseological units]. *Aktualni problemy mentalinhvistyky – Actual Problems of Mental Linguistics*, 1, 194–197 [in Ukrainian].
- Radavska, O.M., Shevchuk, T.R., & Yasinska, O.V. (2024). Trudnoshchi ekvivalentnosti perekladu terminolohii suchasnoi anhliiskoi movy [Difficulties of equivalence in the translation of contemporary English terminology]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky – Scientific Notes. Series: Philological Sciences*, 208, 302–306. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-42> [in Ukrainian].
- Kovalenko, A.Ya. (2001). *Zahalnyi kurs naukovo-tekhnichnoho perekladu: Uchbovyi posibnyk* [General course of scientific and technical translation: Educational manual]. Kyiv: Inkos [in Ukrainian].
- Bilozierska, L.P., Voznenko, N.V., & Radetska, S.V. (2010). *Terminologii ta pereklad: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv filolohichnoho napriamu pidhotovky* [Terminology and translation: Textbook for philology students]. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].
- Rusanivskiy, V.M. (1978). *Naukovo-tekhnichnyi prohres* [Scientific and technical progress]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Panko, T., Kochan, I., & Matsiuk, H. (1994). *Ukrainske terminoznavstvo: Pidruchnyk* [Ukrainian terminography: Textbook]. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Liashuk, N.A. (2011). Prychyny bahatoznachnosti v lnhvistychnii terminolohii [Causes of polysemy in linguistic terminology]. *Filolohichni studii – Philological Studies*, 11, 318–326. <https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/view/811/810> [in Ukrainian].
- Kovalenko, A.Ya. (2004). *Naukovo-tekhnichnyi pereklad* [Scientific and technical translation]. Ternopil: Vyd-vo Karpiuka [in Ukrainian].
- Demidenko, O.P., & Horbatiuk, O.A. (2014). Terminosystema fakhovoi movy staloho rozvytku ta yii osoblyvosti [Terminological system of professional language of sustainable development and its features]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Serii: Filolohichna – Scientific Notes of the National University “Ostroh Academy”. Philological Series*, 49, 37–39 [in Ukrainian].
- Kondrashova, O.V., & Chyzhova, L.I. (2022). *Anhliiska mova dlia tekhnichnykh spetsialnostei: Navchalno-metodychnyi posibnyk. Chastyna 1* [English for technical specialties: Educational-methodical manual. Part 1]. Kharkiv: KVVAUL [in Ukrainian].
- Kocherhan, M.P. (2007). Teoriia funktsionalno-semantychnoho polia i yii zastosuvannia v zistavnomu movoznavstvi [Theory of functional-semantic field and its application in contrastive linguistics]. *Movoznavstvo*, 4–5, 13–19 [in Ukrainian].
- Hlushanytsia, N.V. (2019). Strukturni typy anhliiskykh aviatsiinykh terminiv-abreviatur v aspekti perekladu [Structural types of English aviation terms-abbreviations in the aspect of translation]. *Terminolohichniy visnyk – Terminological Bulletin*, 5, 373–381 [in Ukrainian].
- Yartsev, V.N. (Ed.). (2002). *Linhvistychnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Linguistic encyclopedic dictionary]. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia [in Ukrainian].

Received: August 29, 2025
Accepted: September 23, 2025
Published: October 21, 2025